

POSTANOWIENIE

Dnia 2 czerwca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Stanisław Dąbrowski (sprawozdawca)

SSA Jan Futro

w sprawie z wniosku B. M.

przy uczestnictwie J. M., H. G., E. Ś., A. S., M. U., A. K., A. C., Z. B., A. D., H. E., S. S.,
K. S. i M. L.

o stwierdzenie nabycia spadku,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 2 czerwca 2010 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika J. M.

od postanowienia Sądu Okręgowego w N.z dnia 28 kwietnia 2009 r., sygn. akt III Ca
(...),

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w N.
do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Rejonowy w N. postanowieniem z dnia 7 listopada 2008 r. stwierdził, że spadek po A. M., córce W. i L., zmarłej 2 marca 2004 r. w N., ostatnio zamieszkałej we Wróblówce, wraz z wchodzącym w jego skład gospodarstwem rolnym na mocy testamentu holograficznego z dnia 10 stycznia 2004 r. nabył mąż B. M. w całości.

Z ustaleń Sądu Rejonowego wynika, że spadkobierczyni sporządziła testamenty własnoręczne na rzecz męża B. M. z dnia 4 stycznia 1992 r., z dnia 30 listopada 1997 r. i z dnia 10 stycznia 2004 r. oraz testament alograficzny sporządzony w dniu 24 stycznia 2003 r. przed wójtem gminy w C., w obecności dwóch świadków, na rzecz bratanka J. M. Testament z dnia 10 stycznia 2004 r. został sporządzony w ten sposób, że spadkodawczyni pod wcześniej odwołanym przez testament alograficzny testamentem własnoręcznym złożyła swój podpis i zaopatrzyła go datą. W ocenie Sądu Rejonowego oznaczało to wolę ostatecznego powołania do dziedziczenia męża a nie bratanka.

Apelację uczestnika postępowania J. M. Sąd Okręgowy w N. oddalił postanowieniem z dnia 28 kwietnia 2009 r. Sąd Okręgowy uznał, że w konkretnej sytuacji złożenie podpisu przez A. M. i opatrzenie go datą pod treścią testamentów z 4 stycznia 1992 r. i 30 listopada 1997 r. należało interpretować jako sporządzenie nowego testamentu o takiej samej treści jak testamenty odwołane, co spowodowało z kolei odwołanie testamentu alograficznego z dnia 24 stycznia 2003 r. Polskie prawo spadkowe nie przewiduje przywrócenia skuteczności testamentu pierwotnie odwołanego. Jednakże powołując się na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2002 r., I CKN 482/00 Sąd Okręgowy stwierdził, że jeżeli z treści testamentu, w którym zawarte jest odwołanie dokonanego wcześniej odwołania, wynika że wolą testatora jest przywrócenie mocy odwołanemu wcześniej testamentowi, wolę tę należy uszanować.

Sąd Okręgowy dał wiarę zeznaniom wnioskodawcy B. M., że jego żonie mającej w posiadaniu stary testament nie chciało się jeszcze raz przepisywać jego treści i uznała za wystarczające jeśli ponownie podpisze to co ma już napisane i opatry nową datą.

Wskazując na reguły interpretacyjne zawarte w art. 65 § 1 k.c. i art. 948 § 1 k.c. Sąd Okręgowy uznał ponowne podpisanie i podanie nowej daty pod treścią pierwotnego testamentu za skutecznie złożone oświadczenie woli w dniu 10 stycznia 2004 r., uznał, że jest to testament i że wolą spadkodawczyni było powołanie do spadku swojego męża B. M.

W skardze kasacyjnej od postanowienia Sądu Okręgowego uczestnik postępowania podniósł zarzut naruszenia przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy: art. 233 § 1, 382, 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1, 378 § 1, 385 i 386 § 1 k.p.c., a także naruszenie prawa materialnego: art. 60, 65 § 1, 926 § 1 i § 2, 941, 943, 946, 947, 948 § 1, 949 § 1, 951 § 1 i 2 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 941 k.c. wynika, że testament jest czynnością prawną zawierającą rozrządzenia spadkodawcy dokonane na wypadek śmierci. Określenie, jakie rozrządzenia mogą i muszą zostać zawarte w treści czynności prawnej, aby można mówić o istnieniu testamentu nieraz wywołuje kontrowersje. Jednakże, nie ulega wątpliwości, że testament musi zawierać oświadczenie woli testatora z dyspozycjami dotyczącymi spadku. Samo złożenie podpisu i zaopatrzenie go datą nie stanowi jeszcze testamentu. Nie można odmówić racji skarżącemu, że uznanie podpisu zaopatrzonego datą narusza art. 941 k.c.

Sąd Okręgowy wnioskował w ten sposób, że skoro spadkodawczyni złożyła swój podpis zaopatrzony data pod wcześniej odwołanym testamentem, o jej wolą było odwołanie ostatniego testamentu i przywrócenie rozrządzeń testamentu pod którym ponownie się podpisała. Zapewne można byłoby zgodzić się z poglądem, że jeżeli z treści testamentu w którym zawarte jest odwołanie testamentu wynika, że wolą testatora jest przywrócenie mocy wcześniejszemu testamentowi, wolę tę należy uszanować i przyjąć, że spadkobierca został pośrednio wskazany. Rzecz w tym, że z samego faktu złożenia pod odwołanym testamentem podpisu zaopatrzonego datą logicznie nie wynika ani wola odwołania ostatniego testamentu, ani wola przywrócenia testamentu pod którym podpis wraz z data został złożony. Wnioskowanie takiej woli testatorki na podstawie reguł interpretacyjnych zamieszczonych w art. 65 § 1 k.c. i art. 948 § 1 k.c., rażąco naruszałoby te przepisy, nie można bowiem dokonywać wykładni oświadczenia woli, którego nie ma.

Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia powołał się i na art. 65 §. 1 k.c., i na art. 948 § 1 k.c., ale w istocie wolę spadkodawczyni co do odwołania testamentu z dnia 24 stycznia 2003 r. i przywrócenia rozrządzeń zawartych we wcześniejszym testamencie ustalił nie w drodze wykładni złożenia przez spadkodawczynię podpisu z datą 10 stycznia 2009 r. pod wcześniejszym testamentem lecz na podstawie zeznań męża spadkodawczyni wnioskodawcy B. M. Jednakże nie poprawia to sytuacji. Testament jest czynnością prawną wysoce sformalizowaną. Testament własnoręczny powinien być w całości napisany przez spadkodawcę pod rygorem jego nieważności (art. 949 § 1 k.c. i art. 958 k.c.). W judykaturze wskazuje się, że interpretacja testamentu w żadnym wypadku nie może prowadzić do uzupełnienia jego rozrządzeń (np. orzeczenie SN z dnia 15 marca 1963 r., III CR 131/62, OSPiKA z 1964 r. nr 5, poz. 94). Tym bardziej nie wolno ustalać na podstawie zeznań uczestników postępowania czy innych dowodów, nie napisanych przez spadkodawcę tak istotnych

rozrządzeń jak odwołanie testamentu i przywrócenie mocy rozrządzeniem wcześniejszego testamentu.

Z powyższych względów na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.